מאור ישרים - ירושלים - עיר הקודש
ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

אמ"ח השיחים

ממשנתו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

פרשת תולדות תשפ"ז | גיליון ו'

הכתב והמכתב

דברי מוסר ויראה מכתי"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

"רָאוֹ רָאִינוּ כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ"

(בראשית כו כח)

הגמ' בעירובין (יג:) אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה. פירש רש"י כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו. ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי.

משמע שהראיה וההבטה בצדיק מועילה ומשפיעה הארה ואור גדול לאדם, כמו שכתוב בגמ' בדין הקבלת פני רבו, חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שעל ידי שמסתכל בפני רבו מתווספת לו בהירות

משמע שהראיה וההבטה בצדיק מועילה ומשפיעה הארה ואור גדול לאדם, כמו שכתוב בגמ' (ר"ה טז:) בדין הקבלת פני רבו, חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שעל ידי שמסתכל בפני רבו מתווספת לו בהירות.

הקדושת לוי ע"ה (פרשת וירא ד"ה עוד יבואר) אומר שאברהם אבינו ע"ה כאשר ראה את המלאכים רץ לקראתם כיון שבאותה שעה נפל עליו בהירות ואור גדול מחמת הראיה לכן רץ לקראתם.

פרי עץ חיים ע"ה (שער ר"ח פרק ג) אומר, שבראש חודש יש נפש יתירה בעת הכתר, ואז אם יקבל פני רבו יושפע לו מכח רבו, אבל בשבת וברגל יש נפש יתירה כל היום. וההסתכלות על הצדיק גורמת בהירות בנפשו של האדם.

והרב **נועם מגדים ע"ה** אומר, כאשר רבקה ראתה את יצחק אבינו ע"ה מיד שאבה אור מראייתה את הקודש, ותיפול מעל הגמל, כי אז עדיין לא התנתקה מבית אביה ועדיין לא היתה בשלימות, ועל ידי שראתה ואמרה "מי האיש הלזה שבא לקראתנו" שאבה קדושה יתירה, וזה שאמר לה אליעזר "הוא אדוני".

בזוהר הקדוש (פרשת משפטים דף קכג:) רבי אבא צורת רבי שמעון בר יוחאי ע"ה היתה מצוירת לפניו ועל ידי זה היה משיג השגות גדולות. וזה מה שאומר הפסוק (ישעיה ל כ) "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ".

ורבינו בעל **הראשית חכמה ע"ה** (שער הקדושה פרק ח אות יז) אומר, על ידי שאדם מסתכל בפני רבו הוא מתקן את עיניו, שעל ידי זה מקנה בנפשו הארת הנשמה הטהורה שנראית בפניו ובפרט בשבת וברגל. וגם **קב הישר ע"ה** (פרק פז) אומר, טוב לאדם לקבל פני רבו ברגל והוא כאילו מקבל פני השכינה ואז באה לו הארה של ניצוץ קדושה כדמיון נשמה יתירה.

התפארת שלמה ע"ה (פרשת תולדות) על הפסוק (בראשית כו כח) "רָאוֹ רָאִינוּ כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ" שאמרו הפלישתים ליצחק אבינו ע"ה, הבינו שכאשר היה עמם השפיע עליהם יראה, והרגישו את זה כאשר שילחו אותו מעליהם, לכן חזרו וביקשו ממנו לעשות ברית ביניהם. וכן אצל משה רבינו ע"ה (שמות לו ל) "וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו" שזכו ליראת שמים כשניגשו לראות פניו הקדושים מאוד.

מזהב ומפז

פנינים מלוקטים מספרי אדמו"רי שושילתא קדישא

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה (כה, כ)

הנה ידוע שיצחק שורשו בגבורות ודינים, ועל ידי עקידת יצחק נתמתקו גבורות יצחק על ידי אברהם אבינו ששורשו במידת החסד. וכתבו המקובלים שעיקר מיתוק הגבורות נעשה בעת שנשא יצחק את רבקה אימנו.

ובזה יובן מדוע פירש הכתוב את מניין שנות חיי יצחק בעת נישואיו, מה שלא עשה כן אצל אברהם ויעקב אבינו, מפני שרמז גדול מונח כאן: יצחק בגימטריא ר"ח, הוסף לו ארבעים ויהיה רמ"ח, כמניין גימטריא של "אברהם", חושבנא דדין כחושבנא דדין. לאמור, על ידי אותם נישואים שבה בחינתו של יצחק ונתמתקה כאברהם אבינו - מידת החסד.

(מחשוף הלבן)

בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה (כה, כ)

הנה ברש"י פירש על כך וזה לשונו: "וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם".

ועדיין צריך ביאור מה מקומו כאן דווקא. ונראה לבאר שבא לומר שאמנם על אף כל המכשולים הנ"ל הצליחה רבקה לעמוד בצדקה ובתומתה, אך עדיין היות ושורשה היה מגזע רשע, נתן הדבר את אותותיה בילדיה ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער והיה רשע.

(פתח האוהל)

וַיִּבְז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה (כה, לד)

וברש"י: "ויבז עשו - העיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום", שכן באותה עת היתה עבודת הקרבנות על ידי הבכורות, ועשו הרשע ביזה עבודה זו ואמר שאין לו חפץ בה. ולפי זה מובן היטב סמיכות הפרשה: "וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ", שכן על ידי ביזוי עבודתו

המשך בעמ' ג'

"עֵשָׂו חָפֵץ בְּהַנְהָגַת הַטֶּבַע כְּפִי שֶׁהִיא לְעַצְמָהּ, וְיַעֲקֹב מְבַטֵּל אֶת הַטֶּבַע אֶל הַתּוֹרָה וְהַקְּדֻשָּׁה"

עֵדֶה לַדֶּרֶךְ

ברכות עם צידה

אם סמכה רבקה על הנבואה שלא תכזב לא הייתה צריכה לעשות מאומה אלא לשבת בחיבוק ידים ולהמתין לקיומה. ואם הבינה שקיומה המעשי של הנבואה מוטל עליה, היה עליה לקיימה בשום שכל ומבלי סיכונים מופרזים

השבוע נעסוק בס"ד בביאורו של מרן אביר יעקב, אודות נושאה העיקרי של פרשתנו, הלוא הוא מעמד גנבת הברכות מאת עשו, על ידי יעקב ורבקה אימנו. רבינו מציג את דבריו כביאור על דרך הפשט, העונה על תמיהות רבות בפרשה, אך כמובן שבין השיטין מונח לו עומק גדול בביאור מהותה הפנימית של עבודת האבות הקדושים. יוער, כי הביאור עצמו ארוך ורבו פארותיו, ועל כן נאלץ להזדקק רק לעיקרו ושורשו, והחפץ למלא ידו בהרחבת העניין עד תומו יוכל לראותו נכוחה בספרו של מרן עצמו.

וזה לשונו של מרן: "**ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, ויקרא את עשו בנו הגדול וגו'. הנה יש לתמוה הרבה על יצחק אבינו עליו השלום בשעה שרצה לברך את עשו תמיהות הרבה. חדא, מפני מה תלה לו הברכות עד שיביא לו ציד ויברך אותו, היה לו לברכו בלא צידה**".

תמיהה נוספת: "**ועוד, כל מה שראינו שכוונת יצחק לברך עשו, כשבא יעקב ולקח הברכות, ואחר כך בא עשו, אמר לו יצחק "בא אחיך במרמה ויקח ברכתך", היה לו לברכו גם הוא, וכי נגמרו הברכות?! כמו שתמה גם עשו על זה באומרו "הברכה אחת היא לך אבי". ועוד תמיהה על רבקה, מה ראתה להכניס יעקב בסכנה גדולה, כמו שטען אליה יעקב "אולי ימושני אבי", ועוד, מה שאמרה לו "עלי קללתך בני", כיון שיקלל יצחק ליעקב מי יסיר הקללה מיעקב וישימה על רבקה. והדקדוקים בזה רבו מלספור ואין להאריך בהם**".

החסרים ברכות

יש להעיר, שרש"י הקדוש בפירושו על התורה הרגיש בקושיית רבינו מדוע לא בירך גם את עשו, וביאר וזה לשונו (כז, לז): "אמר לו מה תועלת לך בברכה, אם תקנה נכסים שלו הם, שהרי גביר שמתיו לך, ומה שקנה עבד קנה רבו". ברם תמיהת רבינו עדיין שרירה וקיימת, מדוע ראה לשעבד את אחד מבניו תחת אחיו, ולא חילק ביניהם את הברכות באופן שיותיר ברכה לשניהם.

גם לקושייתו השניה של רבינו, כיצד תעזור אמירתה של רבקה שתקח על עצמה את הקללה מצינו לכאורה מענה בדברי אונקלוס על אתר שפירש את כוונת רבקה במילותיה על כך שידוע בנבואה שלא תבוא עליו קללה, וכוונתו לנבואה שנאמרה לה בטרם לידתם "ורב יעבוד צעיר", הרי שהצעיר יהיה מבורך ולא מקולל חלילה.

אך עדיין הדבר צריך תבלין, שהרי אם סמכה על הנבואה שלא תכזב לא הייתה צריכה לעשות מאומה אלא לשבת בחיבוק ידים ולהמתין לקיומה. ואם הבינה שקיומה המעשי של הנבואה מוטל עליה, היה עליה לקיימה בשום שכל ומבלי סיכונים מופרזים, וכדברי הגמרא (פסחים דף ח:) הידועים אודות שלוחי מצוה שאינם ניזוקים "היכי דשכיח הזיקא שאני".

ומיישב רבינו וזה לשונו: "**והנראה לענ"ד בזה אם אפשר, ובעיני ה' יכשר, דיצחק אבינו ע"ה רוח הקודש שורה עליו כידוע, והיה יודע שעתידה תורה להינתן לזרעו, דהיינו אחד מבניו עתידים בניו לקבל תורה, והיה יודע שיעקב איש תם ויושב אהלים ועשו היה מכבדו כראוי. והברכה הזאת שרצה יצחק לברך היא הכנה לקבלת התורה, שמי שיזכה לברכה זו הוא שיזכה לקבלת התורה**". בדברים אלו מיושב היטב מדוע לא היה יכול יצחק להותיר ברכה לאח השני, שכן ברכת התורה כוללת את הכל, שהרי בעבורה נברא העולם והיא תכלית הכל, וכל חפצים לא ישוו בה.

הספק של יצחק

ממשיך רבינו ומבאר את התלבטותו של יצחק, איזה בן מבניו ראוי לברכה זו, ואת הכרעתו להותיר את הדבר בידי שמים: "**ויצחק אוהב את עשו כידוע. ומכל מקום, כיון שהברכה זו שרצה לברך היא הכנה לקבלת התורה, נסתפק יצחק אם זרע עשו הוא שראוי לקבל התורה או זרע יעקב, וכיון שהוא אוהב את עשו יותר, אמר, אעשה הכנה זו לעשו, אם הוא ראוי לקבלת התורה יזכה בברכה, ואם אינו ראוי לקבלת התורה לא יזכה בברכה. ולהכי לא ברכו בתחילה תיכף ומיד בלי הבאת מטעמים, דכיון דברכה זו הכנה לקבלת התורה, נסתפק לו שמא יעקב הוא שראוי לקבלת התורה. לפיכך נתחכם ואמר לו שיביא ציד ויעשה לו מטעמים, ובזה יראה אם רצון ה' שזרע עשו הוא שראוי לקבל התורה, ילך עשו וימצא ציד ויעשה מטעמים כאשר אהב, ולא יתגלה הדבר ליעקב ויקדימנו**".

ברם: "**אם יהיה שום עיכוב בדבר, כגון שלא ימצא ציד, או אם יתגלה הדבר ליעקב ויקדימנו במרמה ויקח הברכות, בזה ידע כי רצון ה' ליתן התורה לזרע יעקב דווקא. לפיכך תלה הברכות בצידה. ועשה יצחק הדבר באזהרה גדולה לעשו, שלא ישמע הדבר לזולת, ובזה יראה אם מאת ה' נהיה הדבר שהתורה ראויה לעשו, לא יהיה שום עיכוב לעשו בצידה, וגם לא יתגלה הדבר ליעקב ויקדים ויקח הברכות**".

ומעתה מובן היטב מדוע ראתה רבקה חובה לעצמך להתערב, וגם הייתה בטוחה שתצליח בכך, שכן עצם העובדה שתוכניתו של יצחק השתבשה והדברים נשמעו גם לאוזני רבקה, מהווה הוכחה שרצון ה' לברך את יעקב וחפץ ה' בידו יצלח. ובלשונו של רבינו: "**וזהו שאמרה רבקה ליעקב "הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך"... וכל מה שנזהר אביך שלא ישמענו אחר הנה אני שמעתי ומדאני שמעתי - שמע מינה דרצון ה' שתזכה אתה בברכות ובתורה, ולכן בני שמע בקולי לאשר אני מצווה אותך, וזרז עצמך וקום הקדימנו לעשו, כדי שתזכה לברכות ולתורה. ואמר לה יעקב "אולי ימושני אבי", והשיבה לו "עלי קללתך בני", היה פשוט בעיניה שלא יכירנו, וסיבה מאת ה' ועזר אלקים, וסמכה על מה שיצחק עשה בדעתו שלא ישמענו אדם והיא שמעה, בודאי דיגמר העניין בטוב ולא יכירנו, וזהו שאמרה "עלי קללתך בני", כלומר לא תהיה שום קללה מדאני שמעתי**".

נותר לנו להבין פרט אחד, שמאיר את דברי רבינו בעומק חדש. לכאורה, יצחק אבינו ומאידך רבקה אימנו יעקב אבינו ניצבים בפני מצב דומה. האחד, אינו יודע איזה בן ה' חפץ לברך, ומאידך גם יעקב אבינו אינו משוכנע שאכן עליו לחטוף את הברכות במרמה. ברם, הבחירה שלהם בהתמודדות עם המצב שונה מהקצה אל הקצה: יצחק

אבינו בוחר בפסיביות ואומר: ניתן לענינים להתגלגל, אם מאת ה' יצא הדבר הרי טוב, ואם לאו הרי שאין זה רצון ה'. ואילו רבקה ויעקב נוקטים בסדרת הטעיות בכדי לקבל את הברכות תחת אפו של עשו. וזאת מדוע?

אין עצה ותבונה

אם נבון הוא שעל האדם לשלב ידיים ולסמוך על ה', גם רבקה ויעקב היו צריכים לנהוג כך. לכאורה, היה עליהם לצפות במחזה בשילוב ידים ולומר את אותם דברים: אם יעלה ביד עשו לקבל את הברכה, הרי שזהו רצון ה' ועלינו להשלים עמו, ואם לאו, הרי שאין עצה ואין תבונה נגד ה', והדבר ייכשל ממילא. וכי נגרעה מידת הבטחון שלהם מזו של יצחק?

גם אם נאמר שרבקה ראתה בעובדה ששמעה את דברי יצחק אות ברור משמים על כך שעליה לפעול, מכל מקום לא הייתה צריכה להרבות בתחבולות על מנת להסוות את המהלך אלא להניח שאם זהו רצון ה' ודאי שהדבר יצליח, כשם שעשה יצחק.

כמובן שאין ביכולתנו לדון ולהשיג את מעלת אבותינו הקדושים אולם תורה היא וללמוד אנו צריכים. דומה שיסוד החילוק שבין הנהגת האישים קשורה לסוגי המידות שכל אחד מהם נתייחד בהן. כידוע, יצחק אבינו מידתו מידת הגבורה, שהיא היראה והצמצום, מה שאין כן יעקב אבינו שמידתו היא תפארת - מידת הרחמים הנוטה לחסד.

דרכו של בעל היראה, שהוא ירא וחרד מעשיית מעשה שיש בו שמץ כלשהוא רע, וכמו שכתב הכהן הגדול רבי צדוק מלובלין בספרו מחשבת חרוץ (אות יב): "שהירא אין לו שום דבר מבורר לסמוך עליו, דבכל דבר ירא ורועד אפילו במעשה הטוב בבירור אולי יש איזה פגם וחסרון, באופן שאין לו שום יסוד להיות לרגל אחיזה וסמיכה בו". ואשר על כן הוא מבטל את ישותו ומניח את הכל לידי ההשגחה. וכך גם כותב האדמו"ר מגור בעל השפת אמת בספרו (שנת תרל"ב):

"כי יש איברים שהם ברשות האדם, ואם האדם זוכה גם הם אינם ברשותו, רק ברשות הש"י. כמו שהיה ביצחק, אף שטעה לברך עשו לא עלתה בידו. והוא על ידי מסירות נפש באמת אליו יתברך, כמו יצחק בעקידה, אם כן רוצה באמת שלא להיות ברשות עצמו, ורצון יראיו יעשה".

מה שאין כן יעקב אבינו שמידתו נטתה לחסד ורחמים, ודאי שראה חובה בעצמו לפעול ולתקן את שליחותו בעולמו, מבלי חשש שמא ואולי יטה מהשורה, שכן ודאי בעל הרחמים יראה את כוונתו הטובה, ונכון ליבו בה' ולא ייראי.

יעקב אבינו שמידתו נטתה לחסד ורחמים, ודאי שראה חובה בעצמו לפעול ולתקן את שליחותו בעולמו, מבלי חשש שמא ואולי יטה מהשורה, שכן ודאי בעל הרחמים יראה את כוונתו הטובה, ונכון ליבו בה' ולא ייראי

המשך מעמ' א'

של מקום באה קללה ורעב, וכנבואתו של מלאכי (פרק ב): "וְעַתָּה אֲלֵיכֶם הַמִּצְוָה הַזֹּאת הַכֹּהֲנִים: אִם לֹא תִשְׁמָעוּ וְאִם לֹא תָשִׂימוּ עַל לֵב לָתֵת כָּבוֹד לִשְׁמִי אָמַר ה' וְשִׁלַּחְתִּי בָכֶם אֶת הַמְּאֵרָה וְאָרַרְתִּי אֶת בִּרְכוֹתֵיכֶם".

(כלי בסף)

וַיִּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת (כו, כב)

חפירת הבארות הם רמז לתורה. והנה כל זמן שהאדם עוסק רק בנגלה, יש עליו ערעורים וקשיים, אך משהגיע לסודות התורה, אז ייצא מאפלה לאורה ומתהלך בדרך רחבה וישרה. ולזה רומז השם 'רחובות', בגימטריא 'האורות'. שרומז לאור האלוקי של תורת הנסתר, שכן 'אור' בגימטריא 'רז'.

(מעגלי צדק)

וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת (כז, טו)

הנה ידוע שבברכה זו שקיבל יעקב זכה להיות ממשיכם של האבות להקים את העם הנבחר ולקבל את התורה. ולפי זה מובן היטב מדוע סיבב ה' שהברכה תינתן דווקא באופן שיעקב לובש את בגדי עשו ועטוף בעורות גדיי עיזים, שכן מפורש בזוהר (פרשת בלק דף קצב:), שכשהקב"ה רצה לתת את התורה לישראל, פנה תחילה לאדום ולס"מ שרם מלמעלה ושאל אותם האם הם חפצים לקבל את התורה. וכשבירר הס"מ בנוגע לתורה זו מה טיבה, השיב לו שנאמר בה "לא תרצח". ומשכך סירב הס"מ לקבל את התורה, שכן זו ממשלתו, מלאך המוות הוא וברכתה של אומתו "על חרבך תחיה".

הציע אם כן הס"מ לקב"ה לתת את התורה לבני יעקב אבינו, אך הקב"ה טען שיתכן שגם הם לא יסכימו לקבל אותה, ועל כן הסכים הס"מ להפשיט את אורו ולהביא אותו לישראל בכדי לשכנעם לקבל את התורה. ומבואר שם שאור זה הלקוח מס"מ, הוא שורשם של דיני נפשות שבתורה, ששייכים במקורם למלאך המוות, וניתנו לישראל לקיים בהם את דיני ארבעה מיתות.

ועל כן מובן שכשקיבל יעקב את ברכת התורה, לבש את בגדי עשו, וגם התעטף בעור גדיי עיזים, כעשו איש שעיר. וכך גם רמז יצחק אבינו באומרו "הקול קול יעקב - הידיים ידי עשו", כלומר שבכח ברכה זו, יוכל לקיים את דיני התורה גם בדיני נפשות שהם בתחומי ממשלת אחיו עשו.

(פיתוחי חותם)

לֶךְ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים (כז, ט)

מידתו של יעקב אבינו היא התפארת שכוללת חסדים ודינים, ועל כן ציוותה רבקה אימנו שיביא לה גדיי עיזים טובים, 'עיזים' לשון עזות כנגד הדין, ו'טובים' כנגד החסדים שהם טוב הנראה והנגלה.

(אוצרות יעקב)

רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה' (כז, כז)

חז"ל דרשו שנכנס עמו ריח גן עדן, וגם איתא שבגדי עשו החמודות הן בגדי אדם הראשון. ויש לבאר בטעם העניין, כי ידוע מה שכתבו המקובלים, שיעקב אבינו תיקן את חטא אדם הראשון, ובזה נתקנה קללת אדם הראשון. ועל כן, כשם שקללתו הייתה בגן עדן, כך הברכה שבאה לתקן אותה הייתה צריכה להיות באותו אופן, ועל כן נכנס עמו ריח גן עדן.

(מחשוף הלבן)

פרק ו'

סוף העולם הישן

במאמרינו הקודמים עמדנו על כך שספרד ומרוקו הצמודות זו לזו, מהוות שתיהן את סופו של העולם הישן שלפני גילוי יבשת אמריקה. במאמר הנוכחי נראה שגורל אחד לשתיהן גם מבחינת אזכורי המקומות בחז"ל, כשלשניהן קמו מקומות אחרים, קרובים יותר גיאוגרפית אך דומים מבחינת השם, עד שלעיתים חל בלבול וחוסר ידיעה לאיזה מהם כוונו חז"ל בדבריהם.

כפי שכבר הזכרנו במאמרינו הקודמים, חז"ל במסכת בבא בתרא (דף לח.) קוראים לספרד בשם אספמיא, ורואים בה את המרחק הגדול ביותר אליו עשוי אדם מן הישוב להגיע - מהלך שנה תמימה. דא עקא, שבאותה מסכת עצמה (דף עד:) מוזכרת אספמיא כמקום הקרוב לארץ ישראל (וכבר עמדו בכך המפרשים. יש טוענים שיש לגרוס 'אפמיא', ויש טוענים שאכן היו שתי מקומות בשם זה, האחד קרוב ומשנהו רחוק).

אפילו בשם 'ספרד' שמקורו בנביא (עובדיה פרק א) וכה פשוט בעינינו שמדובר על ארץ ספרד של ימינו חל בלבול כלשהוא, שכן שמעלים אפשרות שהכוונה לטריטוריה המצויה בשטחה של טורקיה (אם כי לפי פירוש הראשונים אכן מדובר במדינה המכונה גם בימינו בשם זה).

והנה גורל דומה גם למרוקו, ברבריה בלשון חז"ל (וכנזכר במאמרינו הקודמים). בירושלמי במסכת מועד קטן (פרק ג הלכה א) מסופר על התרחשות שקרתה עם ריש לקיש, בהיותו שומר על תאנים במקום ושמו 'ברברית'. לדברי ערוך השלם, מדובר בעיר כלשהיא המצויה בסוריה. אולם בספר עלי תמר טוען שיש לגרוס 'ברבריה', ולדבריו ריש לקיש היה בשלבים שונים בחייו בצפון מערב אפריקה.

כך עלה גם בגורלה של העיר 'קרטיגנא', המוזכרת בדברי חז"ל בכמה הקשרים והייתה מושבם של כמה מחכמי ישראל כדוגמת רבי יצחק דמן קרטיגנין ורבי אבא מקרטיגנא, שגם לגביה נפלה מחלוקת. יש שטוענים שמדובר בקרתגו ההיסטורית שהייתה בצפון מערב אפריקה (כיום בשטחה של תוניסיה), ומאידך יש שטוענים שזו עיר בתחומי ספרד, או שבכלל אין לחפש את מיקומה במערב, אלא מדובר בעיר מזרחית המצויה שטורקיה, בהרי כורדיסטן או ארמניה.

לסיום ניתן לקבוע שקיימים בחז"ל רמזים למציאות יהודים במרוקו, אך לא כאלו שמגיעים לכלל ידיעות היסטוריות ברורות מוצקות ומפורטות. במאמרינו הבאים נמשיך ונסקור את היסטוריית יהדות מרוקו בתקופות הבאות, לאחר חתימת התלמוד.

מדרכי ההנהגה וההשגחה

אם אמונה היא מצרך כה חשוב, למה אפוא ברא הקב"ה מפריעים והסתרות לאמונה?

עלינו לדעת שהיסוד הגדול של אמונה לא מתקיים במקום שיש ידיעה וזו אחת הסיבות שא-ל מסתתר בשפריר חביון - כדי שנזכה למתנת האמונה. כלל ישראל בעת שעמדו רגליהם תחת הר סיני זכו שנפתחו לפניהם שבעה רקיעים עד שכביכול ראו את השכינה הקדושה ועל אותה שעה אומר להם משה רבינו "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

אבל לאחר המעמד הגדול של מתן תורה בהר סיני, נסגרו שבעת הרקיעים ורק משה רבינו נשאר בהר סיני. כלל ישראל חזר לקיים את התורה שעכשיו קיבלו בתוך מהלך החיים היומיומי שלהם והגילויים הגדולים שלהם זכו בהר סיני שבו והתכסו מפניהם, עד של"ע כעבור ארבעים יום כבר נתגלגל לפתחם חטא העגל רח"ל.

וזה מדרכי ההנהגה וההשגחה של ה' יתברך שהוא דווקא מסתתר כדי להעמידנו בניסיון האמונה ולראות שנחזיק באמונה מול כל הניסיונות. וכך נהג כבר עם ראש המאמינים אברהם אבינו שהוא ניסה אותו בעצמו בעשר ניסיונות שכוללים את כל מצבי החיים ועמידתו של אברהם אבינו בניסיון היא שנותנת כוח לכל הדורות לעמוד בכל הניסיונות ולהישאר דבקים באמונתנו (וכפי שמבאר הגה"ק רבי חיים מוולוז'ין זיע"א בספרו רוח חיים על פרקי אבות).

ידוע ומפורסם מה שאמרו צדיקים ההולכים בדרך הבעל שם טוב זיע"א שבדור שלפני הגאולה יהיה מאוד קשה להחזיק באמונה. היו מהם שהמשילו זאת לטיפוס על קיר חלק ובשם הרב הקדוש הרבי ר' אלימלך מליז'נסק זיע"א בעל 'נועם אלימלך' מסרו שמועה שבדור לפני משיח, הקב"ה יוריד חבל לעולם וכל המאמינים יחזיקו בו, אבל אז הקב"ה יטלטל את החבל בכל הכח ורבים יפלו ורק מי שיחזיק בכל כוחו הוא שיזכה לגאולה.

אנו כבר נמצאים במקום הזה שבו ניסיונות הדור והתקופה הם בעצם הטלטול שמטלטלים את החבל משמים. ומי שמחזיקים באמונה תמימה ופשוטה בתקופה הזו ולא נחרדים ולא נבהלים מכל המניעות וההסתרות ומבינים "כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים" - הם שיזכו לקבל פני משיח צדקנו במהרה בימינו ועל מה שהחזיקו באמונה מבלי להרפות דווקא מול כל הקשיים וההסתרות עוד יזכו לשכר כפול ומכופל!

ספרי 'מילתא חדתא' מתורת כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילתא חדתא — על התורה
שיחות ודברי חיזוק על סדר פרשיות התורה, המאירים את עבודת ה' ואת ההתמודדות עם אתגרי הדור, ערוכים בלשון בהירה ונגישה.
לשה"ק / אנגלית

מילתא חדתא — על מסכת אבות
מאמרים על סדר מסכת אבות בעניני עבודת ה' והליכות חיים, המשלבים דברי התעוררות לעבודת ה' בדרך המוסר וההסידות.
לשה"ק / אנגלית

אהבת התורה
פרקי חיזוק באהבת התורה, ביגיעתה ובעסק לימודה, המעוררים את הלב להתמסרות לתורה ולהתחזקות בעבודת ה'.
לשה"ק

אמונה ובטחון חלק א
מאמרים להעמקת האמונה והבטחון בהשי"ת, המעניקים חיזוק בהתמודדויות ובנסיונות החיים, ובפרט באתגרי דורנו. חלק א.
לשה"ק / אידיש

אמונה ובטחון חלק ב'
מאמרים להעמקת האמונה והבטחון בהשי"ת, המעניקים חיזוק בהתמודדויות ובנסיונות החיים, ובפרט באתגרי דורנו. חלק א.
לשה"ק

יראת שמים
מאמרי התעוררות לקנין יראת שמים, יראת הרוממות ודבקות בה', המשלבים את דרכי הפשט והדרש עם פנימיות התורה.
לשה"ק

שיערי תפילה
שיחות ודברי התעוררות בעניני תפילה, לחיזוק הלב בעבודת ה' ובהתמודדות עם אתגרי החיים, ערוכים בלשון בהירה הקרובה לכל נפש.
לשה"ק / אידיש

שבת קודש
מאמרים על קדושת השבת ועל סדר יומה, המאירים את עבודת השבת. בצירוף פיוטי קודש מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
לשה"ק / אנגלית.

ירח האיתנים
מאמרי התעוררות לעבודת ימי אלול ותשרי: ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום הכיפורים וחג הסוכות, לאור פנימיות התורה.
לשה"ק

חנוכה וט"ו בשבט
שיחות ומאמרי חיזוק בעניני חנוכה וט"ו בשבט, המאירים את עבודת הימים ומעוררים להתחזקות בתורה ואמונה.
לשה"ק

פורים
מאמרים על עניני הפורים ופנימיות החג, ובהם דברי חיזוק והתעוררות לעבודת ה' ולהליכות החיים.
לשה"ק

הגדה של פסח — מילתא חדתא
ביאורים על סדר ההגדה חג הפסח ושיחה"ש, המעמיקים בעניני יציאת מצרים ובעבודת ליל הסדר לאור פנימיות התורה.
לשה"ק (ספרד / ע"מ) / אנגלית